

כסלו התשע"ג

בס"ד

השיעור מוקדש לעילוי נשמת מנחם אביצור בן יהודה אריה ז"ל

לדמותה של רחל אימנו

לפרשת וישלח (על פי שיעור של הרבנית שרון רימון)

כשיגלה אותם נבזראדן והיו עוברים דרך שם יצאת רחל על קברה ובוכה ומבקשת עליהם רחמים. שנאמר (ירמיהו פרק ל"א, פסוק י"ד) "קול ברמה נשמע רחל מבכה על בניה".

מדרש (פסיקתא רבתי פיסקא ג - ביום השמיני):

...אמר לו: למה לא נכנסה לקבורה עמך? שהיה יוסף מיצר על הדבר מאוד. התחיל אביו משיבו עליה: ...חייד, כשם שהיית מבקש שתכנס אמך לקבורה כך אני הייתי מבקש... אמר לו: שמא מה שלא הכנסת אותה לקבורה שמא עונת גשמים הייתה? אמר לו: לא... בין פסח לעצרת היה בזמן שהארץ מנופה והולכת ובאה ככברה שיכולים להלוד, אמר לו יוסף: גזור עכשיו ואני מעלה אותה וקוברתה, אמר לו יעקב: אין אתה יכול בני, שלא קברתיה שם אלא על פי הדיבור, שאף אני בקשתי להעלותה ולקוברתה ולא הניחני הקדוש ברוך הוא... ולמה? שגלוי וצפוי לפניו שסוף בית המקדש עתיד ליחרב ובניו עתידים לצאת בגולה והם הולכין אצל אבות ומבקשים מהם שיתפללו עליהם ואינם מועילין להם, וכיון שהם הולכין בדרך הם באין ומחבקין קבורת רחל והיא עומדת ומבקשת רחמים מן הקדוש ברוך הוא ואומרת לפניו: "רבונו של עולם! שמע בקול בכייתי ורחם על בניי או תן לי האוניא שלי", מיד הקדוש ברוך הוא שומע בקול תפילתה. מנין? שכן כתב: "בכי תמרורים רחל מבכה על בניה" (ירמיה פרק ל"א פסוק י"ד), וכתב: "ויש תקוה לאחריתך נאום ה' ושבנו בנים לגבולם" (שם פסוק ט"ז).

7. ירמיהו ל"א י - ט"ז:

כֹּה אָמַר ה' קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע נְהִי בְּכִי תַמְרוּרִים רַחֵל מִבְּכָה עַל בְּנֵיהָ מֵאַנְהָ לְהַנְחֵם עַל בְּנֵיהָ כִּי אֵינָנּוּ: כֹּה אָמַר ה' מִנְעִי קוֹלְךָ מִבְּכִי וְעֵינַיִךָ מִדְּמָעָה כִּי יֵשׁ שָׂכָר לַפְעֻלָתְךָ נְאֻם ה' וְשָׁבוּ מֵאֶרֶץ אוֹיֵב: וְיֵשׁ תִּקְוָה לְאַחֲרִיתְךָ נְאֻם ה' וְשָׁבוּ בָנִים לְגִבּוֹלָם:

1. בראשית מ"ח ז:

וְאֵנִי בָבְאִי מִפְּדֹן מֵתָה עָלַי רַחֵל בְּאֶרֶץ פְּנֵעוֹן בְּדֶרֶךְ בְּעוֹד כְּבָרַת אֶרֶץ לְבֵא אֶפְרָתָה וְאֶקְבְּרָהָ שָׁם בְּדֶרֶךְ אֶפְרָתָה הוּא בֵּית לָחֶם:

2. פירוש הרד"ק שם:

המאמר בזה היה להתנצל אל יוסף שלא קבר אמו במערה כמו שקבר את לאה, שלא יתפוש עליו בזה והוא צווה לו שישארו ויקברוהו במערה, אמר לו כי לא פשע בזה, כי מתה בדרך, והוא היה הולך לאט לרגל המלאכה ולא יכול לעזוב המלאכה ולנשאה לבית לחם כל שכן למערה... ואם היה נושאה לרגל המלאכה היתה מסורחת... גם לא היה בידו לחנוט אותה כי לא היו רופאים עמו ובדרך מתה, וקברה בדרך בכבוד והציב מצבה על קבורתה...

3. בראשית מ"ז כ"ט - ל':

...אֵל נָא תִקְבְּרֵנִי בְּמִצְרַיִם: וְשָׁכַבְתִּי עִם אֲבֹתַי וְנִשְׁאַתָּנִי מִמִּצְרַיִם וְקִבְרַתִּי בְּקִבְרֹתָם:

4. פירוש הרמב"ן שם:

...הכוונה ליעקב שלא הוליד אותה למערה כדי שלא יקבור שם שתי אחיות, כי יבוש מאבותיו. ולאה היא הנשאת לו ראשונה בהיתר, ורחל באהבתו אותה בנדר אשר נדר לה לקחתה.

5. פירוש החזקוני שם:

...עדיין לא הייתי מוחזק במערה, שהרי עשיו מערער עליה, לפיכך קברתיה בדרך. אבל כשקברתי את לאה הלך לו עשיו והניח לי הכל.

"ואקברה שם" - כי ידעתי כי אותו גבול יעלה בחלק בניה... ואם קברתיה במערה אין זה כבודה שהרי היא בחלק יהודה בן לאה.

6. פירוש רש"י שם:

"ואקברה שם" - ולא הולכתיה אפילו לבית לחם להכניסה לארץ, וידעתי שיש בלבך עלי. אבל דע לך, שעל פי הדיבור קברתיה שם, שתהא לעזרה לבניה

8. בראשית כ"ט :

(ל) ...וַיָּבֵא גַם אֶל רְחֵל וַיֹּאחֶזְבֶּהּ גַם אֶת רְחֵל מִלֵּאָה.
(לא) וַיֵּרָא ה' כִּי שָׁנוּאָה לָאָה וַיִּפְתַּח אֶת רַחֲמָהּ וְרְחֵל
עָקְרָה:

(לב) וַתֵּהָרֵר לָאָה וַתֵּלֶד בֶּן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ רְאוּבֵן כִּי אָמְרָה כִּי
רָאָה ה' בְּעֵינַי כִּי עָתָה יֹאחֶזְבֵּנִי אִישִׁי:

(לג) וַתֵּהָרֵר עוֹד וַתֵּלֶד בֶּן וַתֹּאמֶר כִּי שָׁמַע ה' כִּי שָׁנוּאָה
אֲנֹכִי וַיִּתֵּן לִי גַם אֶת זֶה וַתִּקְרָא שְׁמוֹ שְׁמֵעוֹן:

(לד) וַתֵּהָרֵר עוֹד וַתֵּלֶד בֶּן וַתֹּאמֶר עָתָה הִפְעֵם יְלֹוּה אִישִׁי
אֵלַי כִּי יִלְדֹתַי לוֹ שֶׁלֹּשָׁה בָּנִים עַל כֵּן קָרָא שְׁמוֹ לֹוִי:

9. בראשית ל' א-ג:

(א) וַתֵּרָא רְחֵל כִּי לֹא יִלְדָה לִיעֶקֶב וַתִּקְנֶה רְחֵל בְּאֲחֻתָּהּ...
וַתֹּאמֶר אֶל יַעֲקֹב הִבֵּה לִי בָּנִים וְאִם אֵין מִתָּה אֲנֹכִי:

(ב) וַיַּחַר אֵף יַעֲקֹב בְּרְחֵל וַיֹּאמֶר הֲתַחַת אֱלוֹקִים אֲנֹכִי
אֲשֶׁר מְנַע מִמֶּנּוּ פְרִי בֶטֶן:

(ג) וַתֹּאמֶר הִנֵּה אֲמַתִּי בִלְהָה בֹא אֵלַיָּה וַתֵּלֶד עַל בְּרַפִּי
וַאֲבִנָּה גַם אֲנֹכִי מִמֶּנָּה:

10. בראשית ט"ז א-ב:

(א) וְשָׂרִי אֵשֶׁת אַבְרָם לֹא יִלְדָה לוֹ וְלֵה שִׁפְחָה מִצְרִית
וּשְׁמָהּ הָגָר:

(ב) וַתֹּאמֶר שָׂרִי אֶל אַבְרָם הִנֵּה נָא עֲצָרְנִי ה' מִלְּדַת בֹּא נָא
אֶל שִׁפְחָתִי אוּלַי אֲבִנָּה מִמֶּנָּה וַיִּשְׁמַע אַבְרָם לְקוֹל שָׂרִי:

11. פירוש הרמב"ן:

שתבנה ממנה - שיהיה לה נחת רוח בבני שפחתה, או
זכות שתזכה היא לבנים בעבור כן.

12. בראשית ל"ו י"ד - ט"ו:

וַיֵּלֶךְ רְאוּבֵן בִּימֵי קִצְיֵר חֲטִיִּם וַיִּמְצָא דוֹדָאִים בְּשָׂדֵה וַיָּבֵא
אֹתָם אֶל לָאָה אִמּוֹ וַתֹּאמֶר רְחֵל אֶל לָאָה תִּנֵּי נָא לִי
מִדוֹדָאִי בְּנֵד: וַתֹּאמֶר לָהּ הִמְעַט קָחְתְּךָ אֶת אִישִׁי וְלִקְחַת
גַּם אֶת דוֹדָאִי בְּנֵי וַתֹּאמֶר רְחֵל לָכֵן יִשְׁכַּב עִמָּךְ הַלַּיְלָה
תַּחַת דוֹדָאִי בְּנֵד:

13. בראשית ל' כ:

וַיִּזְכֹּר אֱלוֹקִים אֶת רְחֵל וַיִּשְׁמַע אֵלַיָּה אֱלוֹקִים וַיִּפְתַּח אֶת
רַחֲמָהּ:

14. בראשית ל' כג-כד:

וַתֵּהָרֵר וַתֵּלֶד בֶּן וַתֹּאמֶר אֶסָּף אֱלוֹקִים אֶת חֲרָפְתִּי:

וַתִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ יוֹסֵף לֵאמֹר יִסָּף ה' לִי בֶן אַחֵר: